



## Zprávy / Reports

**Prof. PhDr. Josef Kolmaš, DrSc.**  
(6. 8. 1933 – 9. 2. 2021)

JAN FILIPSKÝ

*Emeritní výzkumný pracovník, Orientální ústav AV ČR,  
Pod Vodárenskou věží 4, 182 08 Praha 8*

Josef Kolmaš zosobňoval ideál badatele, jenž si nanejvýš cenil empirického poznání. V sinologii, tibetologii i sociokulturní antropologii s kritickou myslí přijímal názory, soudy a svědectví jiných odborníků, vědeckých autorit a objevitelů, ale dokázal se ztotožnit především s těmi, jež si dokázal bezpro-

středně prověřit. Nezřídka mu příležitost prozkoumat objekty odborného zájmu na základě osobní zkušenosti dlouho unikala. Zejména vytoužená návštěva samotného Tibetu, o němž čerpal fundované informace od svých učitelů při postgraduálním studiu na Ústředním národnostním ústavu v Pekingu (1957–1959), mu shodou nepříznivých vnitropolitických okolností na poslední chvíli unikla mezi prsty: již byl téměř u cíle své speciálně plánované cesty, když čínská vláda v březnu 1959 podnikla vojenský zásah s cílem potlačit tibetské povstání, a na doporučení úřadů byl nucen k návratu. S tibetským duchovním vůdcem 14. dalajlamou se osobně poznal v jeho indickém exilovém sídle v Dharamsale (Dharmašále) v r. 1969, ale samotný Tibet nakonec dokázal nakrátko navštívit až v r. 1991.

Sinologické vzdělání Josef Kolmaš získal na Filologické fa-



kultě Univerzity Karlovy v Praze, kde v letech 1952–1957 vystudoval obor čínština-dějiny Dálného východu. V Pekingu následně pod vedením dvou předních specialistů, čínského vedoucího katedry prof. Jü Tao-čchüana a Tibetana Ngawangga Dönduba, jako první cizinec studoval tibetský jazyk a literaturu.

Z Číny přivezl pro knihovnu pražského Orientálního ústavu kompletní vydání tibetského buddhistického kánonu Kandžuru (Překladů slov Buddhových) a Tandžuru (Překladů komentářů), ručně vytištěného z originálních dřevorytů z 18. století ve východotibetském klášteře Derge. Jedná se o soubor tibetského písemnictví obsahující na 4500 děl ve 316 svazcích. Díky této vzácné akvizici je Praha (Tibetská knihovna OÚ AV ČR) jedním z mála míst mimo Tibet a Čínu, kde lze tyto originální texty studovat.

Po návratu do vlasti J. Kolmaš nastoupil do Orientálního ústavu ČSAV, kde se během svého mnohaletého působení (1959–2003) vypracoval v předního znalce čínské a tibetské problematiky, jehož práce získaly i mezinárodní ohlas. Do povědomí domácí veřejnosti se zapsal rozsáhlou publikační a přednáškovou činností, stejně jako hluboce odborně fundovanými a jazykově kultivovanými překlady. Ve své výzkumné činnosti se zaměřil na málo známé a neprobádané otázky tibetských dějin, postavení Tibetu ve sféře mocenského a kulturního působení Číny a jeho správních institucí. Zabýval se rovněž tibetskou historiografií, tibetskou a čínskou literaturou, tibetským buddhismem a bibliografií tibetského písemnictví. Je autorem řady vědeckých monografií a katalogových prací, knižních překladů (z čínštiny, tibetštiny, angličtiny, ruštiny, latiny aj.), a četných vědeckých a vědeckopopularizačních statí. Výrazem uznání Kolmašových vědeckých výsledků, koncepčního myšlení a organizačních schopností se stalo jeho jmenování do čela Orientálního ústavu AV ČR, v. v. i. (1994–2002). Autorovo životní dílo vznikající po více než šest desetiletí čítá přes osm set bibliografických položek; více než stovka z nich přitom vznikla v letech 2003–2013, po badatelově symbolickém odchodu na odpočinek.

Ke Kolmašovým dominantním povahovým vlastnostem patřily pořádkumilovnost, pečlivost a neobvyklá pracovitost. Na dveřích do jeho pracovny a knihovny v pražském bytě v Čihákové ulici návštěvníky vítalo heslo sv. Benedikta: *Serva ordinem et ordo servabit te. Zachovávej pořádek a pořádek zachová tebe*. Pracovní stůl, vždy vzorně uklizený a inspirující k pokračování v tvůrčí činnosti, stejně jako pečlivě uspořádaná knihovna zaplňující celou místnost od podlahy ke stropu dokládaly, že nešlo zdaleka jen o prázdné motto.

Stejně tak důsledně naplňoval zásadu, jíž se podle Plinia staršího řídil řecký malíř Apellés: *nulla dies sine linea* – ani den bez linie, resp. bez řádku tvorby. Dokonce i v době svého ředitelského působení chodil do ústavu brzy ráno, před začátkem pracovní doby, aby zde v klidu bádala a poté se mohl na plný úvazek věnovat své úřední agendě.

Nicnedělání odmítal dokonce i v posledních letech, kdy jej vážné onemocnění připoutalo na lůžko a domácí pracovnu byl nucen vyměnit nejprve za Městskou nemocnici následně péče a poté za Domov seniorů v pražských Vysočanech. Živě se zajímal o současné dění v oblasti svého odborného zájmu i v orientalistice a protože přes tělesný handicap si zachovával bystrou mysl, dokázal vždy fundovaně poradit.

Jedním ze stěžejních badatelských témat, jimiž se J. Kolmaš v tibetologii zabýval, byl fenomén umírání, smrti jako ukončení jedné z mnoha posloupných existencí člověka a jeho přechodu do existence jiné. V okruhu tibetského duchovního světa není v umírání a ve smrti samé shledáváno nic tragického – podle buddhistických (a hinduistických) představ smrt netvoří absolutní předěl mezi životem a bezživotím, život pozemský a zásvětní jsou dvě formy vyšší existence a hranice mezi nimi je plynulá. Autoritativní poučení o mezistavu, který následuje po fyzické smrti, mezičlánku v řetězu existencí, kdy se umírajícímu dostává návodu k smysluplnému žití, poznání samospasitelné životní cesty vedoucí k vysvobození, přináší „skrytý či utajovaný“ text z 8./14. stol. *Bardo thödol*, ve světě i u nás známý jako *Tibetská kniha mrtvých*. J. Kolmaš se s poučením důvěrně seznámil při práci na překladu z originální tibetské verze. Možná vlivu příznivých karmických sil lze vděčit za to, že empirické potvrzení jeho věrohodnosti odkládal až na samotný přelom tibetského roku „železných Myši“ (2147), 28. dne tibetského 12. měsíce (podle gregoriánského kalendáře 9. února 2021). Přejme vzácnému kolegovi vysvobození díky výsostnému poznání prapodstaty.

## LITERATURA

- Kolmaš, Josef (1991): *Tibetská kniha mrtvých. Bardo thödol. (Vysvobození v bardu skrze naslouchání)*. Praha: Odeon. 2. vyd. 1991; 3. rozšíř. vyd. 1995; 4. vyd. 1998; 5. vyd. 2001; 6. vyd. 2004; 7. vyd. 2007; 8. vyd. 2008 (první paralelní tibetko-české vydání; 9. vyd. 2017; 10. vyd. 2019).
- (1998): Sönam Gjalchän. *Zrcadlo králů. Tibetská kronika 14. století*. Praha: Vyšehrad.
- (2002): *Tibet z antropologické perspektivy*. Brno: Nadace Universitas, Edice Scientia. In: Malina, Jaroslav, ed.: *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie*, sv. 11.
- (2003a): *Smrt a pohřbívání u Tibetanů*. Brno: Nadace Universitas, Edice Scientia. In: Idem, ed.: *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie*, sv. 12.
- (2003b): *První Evropané ve Lhasě (1661). (Kircherovo resumé Grueberovy cestovní zprávy. Latinský text a český překlad.)* In: Idem, ed.: *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie*, sv. 16.
- (2004): *Suma tibetského písemnictví*. Praha: Argo.
- Kolmaš, Josef – Malina, Jaroslav (2005): *Čína z antropologické perspektivy*. Brno: Nadace Universitas, Edice Scientia. In: Malina, Jaroslav, ed.: *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie*, sv. 21.
- Kolmaš, Josef (2009a): *Malá encyklopedie tibetského náboženství a mytologie*. Praha: Libri.
- (2009b): *Gurbum aneb Sto tisíc písní jógina Milaräpy*. Praha: Academia.
- (2010): *Slovník tibetské literatury*. Praha: Libri.
- (2013): *Pojednání o věcech tibetských*. Praha: Vyšehrad.
- (2015): *Pojednání o věcech čínských*. Praha: Vyšehrad.